

Lajtos Nóra

A cselekvő irodalom apostola

A 75 éves Görömbei András emlékezete

Dr. Lajtos Nóra
(1977, Püspökladány)
költő, író, irodalomtörténész,
kritikus, Debrecenben él

Görömbei András Tanár Úrra emlékezni kegyelmi ajándék. Azért, mert ez azt is jelenti egyben, hogy ismerhettem. Ha meg kellene mondani, milyen régi is volt a mi ismeretségünk, akkor nemcsak a vele való személyes találkozástól datálnám azt, hanem onnan, amikor egyike lehettem a nyíregyházi tanulmányi alapokról indult tanítványainak. Már a főiskolán sokat hallottam róla, kötelező szakirodalomként ismerhettem meg irodalomértését, ami olyan rokonszenves volt a számomra, hogy egyetemi tanulmányaim elvégzése után a közös doktori munkát csak vele tudtam elképzelni.

A gerinccesség nem ismer kiskapukat, kibúvókat a felelősségtudat vállalása alól. Görömbei András írásai sorra ezt az író- és költőmodellt részesítik előnyben, amely biztos azonosságtudattal, őszinte nemzeti lelkülettel és irodalomszerető emberi attitűddel rendelkezik. Írásainak mindenkor letisztult szemléletmódja, összetett világlátása, könyvtárnyi lexikális tudásanyaga szerencsés módon párosul a nyílt és őszinte szellemiséggel, valamint a világos magyar mondatszerkezettel. Képes volt mindent úgy közvetíteni olvasótársai felé, hogy a felvetett kérdések soha ne maradjanak megválaszolatlanul. S tette ezt a kifinomult stílus és eszté-

tikai igény magas mércéje szerint: a tiszta beszéd jogán.

Adyról egy szemeszteren át beszélni nem kis teljesítmény, de még nagyobb egyetlen órában összefoglalni egy költőóriás jelentőségét, annak szellemi és nemzedéki hozadékait. Erre csak olyan oktató vállalkozhat, akinek elég tág és kapcsolatokat feltáró szintézis képe van az adott szerzőről – mint amilyen Görömbei András Professzor Úrnak volt.

A Németh László-i bartóki modell, a Nagy László-i mindenség-igény vagy a Sánta Ferenc-i etikus tartás koordinátái jelölik ki azt az értékvilágot Görömbei András irodalomszemléletében, amelyben „cselekvő irodalma” működni tudott. „Iszonyú mennyiségű szöveg jelenik meg, de mélyre szállt a szellem minősége” – fakadt ki féltve egyik tanulmányában. Hitte és vallotta: Ady Endre, Móricz Zsigmond, József Attila, Nagy László, Németh László, Dsida Jenő, Kányádi Sándor, Gál Sándor, Buda Ferenc, Ágh István, Csoóri Sándor, Nagy Gáspár olyan vezércsillagai nemzeti irodalmunknak, akik életművükkel nem csupán fényt visznek a 21. század irodalmába, hanem egyaránt képesek rávilágítani egyéni és nemzeti korproblémáinkra is. Mert: a „műalkotás semmi mással nem pótolható létismereti értéket ad az embernek”.

Talán ezért is választotta mindennapi látványul Csontváry *A magányos cédrus* című reprodukcióját, amely az íróasztala mögötti falon függött, Nagy László szavaival hirdette: „Ri-

Születésének 75. évfordulóján tisztelettel, szeretettel emlékezünk Görömbei András Kossuth-díjas irodalomtörténészre, egyetemi tanárra, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjára.

kolthat a művész az égen kén s kobalt pávaiból,
/ törvény, hogy cédrussá váljon a milliogyökű
magány.”

Tudósi habitusa képessé tette arra, hogy Nagy László, Sinka István, Sütő András, Csoóri Sándor, Nagy Gáspár monográfusa legyen. Azé a kebelbarát Nagy Gásparé, akinek elvesztése mintha egy „szokványos” gyásznál jobban kibillentette volna lelki egyensúlyából. 2013 júniusának utolsó napján az égiekhez megtérő Görömbei András a már előtte járó Nagy Gáspárral unisono hangoztathatta talán: „Lassulj, szívem, hisz élni kéne még! / Átsétálnék még veled néhány szép nyarat, / vagy ülnénk tűnődőn öreg fák alatt, / és hallgatnánk halk éjjeli zenét...” (*Lassulj, szívem!*).

Visszaemlékezve, egy példásan igényes, ki magasló beszédtehetséggel, rendkívül tág világ- és magyar irodalmi látóhatárral megáldott professzor képe rajzolódik ki előttem, aki komolyan vette hivatását: oktatói, nevezésközelői, kutatói munkáját, amelyre filológiai precízesség, pontos fogalmazás volt jellemző.

Búcsúztatásakor az egy szál fehér rózsát szorongatva arra gondoltam, vajon hány szirmúak voltak számára az utolsó napok virágai. Mert második, budai otthonában a *balladát táncoló* kedves virágaihoz szeretett megtérni. És a tövises 1970-es évek foglalkoztatták-e vajon végző napjaiban? Szeretet, hűség, határok nélkülség. Ezek azok az érték kategóriák, amelyeket a legközelebb érzek hozzá. „Szelle-

mi nagyság, lelki nagyság, erkölcsi nagyság” – foglalja szintézisbe egy pozitív tulajdonságokkal teli ember érdemeit Bertha Zoltán.

A hú barát és munkatárs, Imre László professzor úr fogalmazta meg egy interjújában, hogy abban ismerszik meg egy ember elvesztésének mértéke, hogy mekkora űrt hagy maga után. Úgy gondolom, Görömbei András hiánya ezzel a fokmérővel abszolút mérhető.

Imre László a nagyra becsült pályatárs életművét áttekintő írásának záró mondatában arra hívja fel a figyelmet, hogy Görömbei András munkásságának életben tartása és továbbadása az utódok felelőssége és kötelessége. Remélem, hűséges Görömbei-tanítványként úgy sáfárkodunk tudásunkkal, hogy azzal méltó tiszteletet is tanúsítunk iránta eddigi és leendő írásainkkal, s így jutunk el a Tejút-sűrű, szép szavú, *cselekvő irodalomig*.

Galilei holdjai